

การจัดการความรู้ในการธำรงรักษาของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง

Knowledge Management in the Existence of Ethnic Languages in the 21st Century of Lam pang Province

อัญธิชา รุ่งแสง I Anthicha Rungsang¹

บัณฑิตกาญจ ตั้งภากรณ์ I Bunsikan Tangpakorn²

นิตยา มุลปิ่นใจ I Nittaya Munpinchai³

ภูมินันท์ รุ่งแสง I Phuminun Rungsang⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์และศึกษาการจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากล โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ แจกแจงความถี่ และการหาอัตราส่วนร้อยละ และการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการวัฒนธรรมอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ คือ ปัจจัยด้านบุคคลและการจัดการองค์ความรู้และยังพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษากลุ่มของตัวเองยังมีความต้องการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มไว้ และยังคงใช้สื่อสารกับคนในครอบครัวและในชุมชนเป็นปกติวิสัย ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากล คือ การถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ผลักดันให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ถ่ายทอดให้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมถึงบุคคลภายนอก

คำสำคัญ: ภาษากลุ่มชาติพันธุ์, การจัดการความรู้, การยกระดับการสื่อสาร

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

⁴ นิตกร สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Abstract

This research aimed to study the main processes of ethnic language group maintenance and knowledge management in the Lampang ethnic language group in the 21st century. And they study of communication processes of ethnic language groups compared to international languages. A questionnaire was a tool for collecting data and descriptive statistics by using frequency distribution and percentage analysis were used. In addition, researchers used in-depth interviews and group discussions with participants such as provincial cultural directors, district cultural directors, executives of local administrative organizations, village scholars, and ethnic people. The findings revealed that the factors influencing ethnic language group existence were individual and knowledge management factors. The ethnic group communicates in their own language within family and community. Another factor to elevate commonly used ethnic language groups compared to international languages was the Knowledge Transfer Factor. The ethnic groups encourage the new generations and outsiders to learn their own language.

Keyword: Ethnic Language, Knowledge Management, Promotion

บทนำ

ประเทศไทยนอกจากจะมีความหลากหลายทางชีวภาพแล้วยังมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรมของประชาชนในชาติ ซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกันไปทั้งสิ้นถึง 70 กลุ่ม กระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ความหลากหลายดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความสัมพันธ์เชิงเชื้อสาย หรือตระกูลภาษา ซึ่งแบ่งเป็นตระกูลใหญ่ ๆ ได้ 5 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท ตระกูลออสโตรเอเชียติก ตระกูลออสโตรเนเซียน ตระกูลจีน-ทิเบต และตระกูลม้งเมี่ยน และ 2) ความสัมพันธ์เชิงสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษากลุ่มชาติพันธุ์กว่า 70 กลุ่มจากตระกูลภาษาต่าง ๆ นั้น มีสถานภาพทางสังคมหรือมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไปในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่นภูมิภาคและระดับชุมชน โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาที่ใช้เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2563)

อย่างไรก็ตามในโลกปัจจุบันภาษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากระบบการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ส่งผลให้ภาษาที่แวดล้อมกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ภาษาไทยมาตรฐาน เข้ามามีบทบาทต่อการใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น นอกจากนี้ยังอาจส่งผลให้เกิดภาวะถดถอย และอาจสูญไปของภาษาชาติพันธุ์ นอกจากนี้ในระบบการศึกษาที่กำหนดการใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียว ทำให้คนรุ่นใหม่ใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาถิ่นของตนเอง สาเหตุเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มภาษาชาติพันธุ์ด้วยเช่นกัน

ภาษาในตระกูลไท ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันเหมือนกับเป็นภาษามาตรฐานของท้องถิ่นใน 8 จังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย หากใช้เกณฑ์การแบ่งลำดับชั้นของภาษาในสังคมไทย (language hierarchy) ของวิลเลียม เอ. สมอลลี (William A. Smalley, 1994) ที่ได้เสนอแนวคิดเรื่องการลำดับชั้นทางภาษาในสังคมไทยไว้ โดยแบ่งเป็นภาษาภายนอกประเทศ (External language of Thailand) ก็คือภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาในประเทศไทย (Internal language of Thailand) ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาถิ่น (Regional language) ได้แก่ ภาษาประจำภูมิภาคทั้งสี่ภูมิภาคของประเทศไทย ภาษาชายขอบ (Marginal regional language) ได้แก่ ภาษาไทใหญ่ในแม่ฮ่องสอน เพราะเป็นภาษาที่คาบเกี่ยวกับประเทศพม่า ภาษาพลัดถิ่น (Displaced language) ซึ่งหมายถึงภาษาตระกูลที่ผู้พูดเป็นผู้อพยพมาจากนอกประเทศไทย หรือไปโนภูมิภาคต่าง ๆ

เช่น ภาษาไทลื้อในภาคเหนือ ภาษาที่พูดในชุมชนและเมือง (Language of towns and cities) และภาษาในวงล้อม (Enclave language)

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การจัดลำดับภาษาของวิลเลียม เอ. สمولลี วิเคราะห์ภาษาในตระกูลไท พบว่า ในภาษาไทยกับภาษาไทอื่น ๆ เช่น คำเมือง ไทลื้อ ไทใหญ่ เป็นภาษาคนละกลุ่มแต่อยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไท ด้วยกันมีการแปรและเปลี่ยนแปลงภาษาไปตามกาลเวลาและสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาษาระดับใดก็ตามด้วยธรรมชาติของภาษาแล้วหากภาษาที่มีการพูดเป็นบริเวณกว้างย่อมมีการแปรเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด ดังที่ อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2548: 9) ได้กล่าวว่า “ไม่มีภาษาใดใดในโลกที่คงที่เป็นหนึ่งอยู่เสมอโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา หรือแปรไปตามปัจจัยต่าง ๆ ภาษาเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เพราะภาษาเป็นสมบัติของสังคม ในเมื่อสังคมเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ ภาษาจึงได้รับผลกระทบนี้ด้วย” หมายความว่าภาษากับสังคมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมก็ย่อมที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันสังคมเป็นสังคมหลายภาษาและความหลากหลายของภาษา ซึ่งความหลากหลายของภาษา นำไปสู่ความจริงเกี่ยวกับภาษาอีกข้อหนึ่งคือ ภาษามีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากการถูกแวดล้อมด้วยภาษาอื่น ส่งผลต่อการใช้ภาษาภายในบ้านและส่งผลต่อการรักษามรดกทางภาษาเพื่อส่งต่อแก่ลูกหลานกลุ่มชาติพันธุ์

จังหวัดลำปางซึ่งเป็นจังหวัดในภาคเหนือที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กระจายกันอยู่ทั่วไปในบริเวณต่าง ๆ ทั้งบริเวณป่าเทือกเขาสูง ที่ราบหุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำ ถึง 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน กลุ่มชาติพันธุ์เย้า กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า กลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ และกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ในเขตพื้นที่ 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ และอำเภอเสริมงาม โดยประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่ลำน บ้านแม่แจ่ม บ้านหมื่นนอก บ้านมาต้อม และบ้านแม่ทะ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558) กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากภาษาที่แวดล้อม ทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาคำเมือง ส่งผลให้การใช้ภาษาของกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและสังคม ทั้งนี้จังหวัดลำปางและมีชนพื้นเมือง (คนเมือง) ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่ทั่วไปโดยมีภาษาถิ่นคือภาษาคำเมืองเป็นภาษาแม่ที่ใช้ในการสื่อสารซึ่งเป็นภาษาที่แวดล้อมภาษากลุ่มชาติพันธุ์

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ในกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับอิทธิพลจากภาษาที่แวดล้อม อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มคนรุ่นเก่าที่พยายามอนุรักษ์ภาษาของตนเองให้คงอยู่ในชุมชนและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สานต่อเจตนารมณ์นี้ ซึ่งสิ่งที่ส่งผลให้การดำรงอยู่ของภาษาก็คือกระบวนการในการจัดการของชุมชนที่เล็งเห็นความสำคัญของภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น นักวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์และการจัดการความรู้ของภาษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อหาแนวทางในการยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง
2. เพื่อหาวิธีจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง
3. เพื่อหาแนวทางในการยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากล

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการวัฒนธรรม

จังหวัด ผู้อำนวยการวัฒนธรรมอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และกลุ่มชาติพันธุ์
อำเภอละ 60 คน ทั้งหมด 6 อำเภอ เป็นจำนวน 360 คน

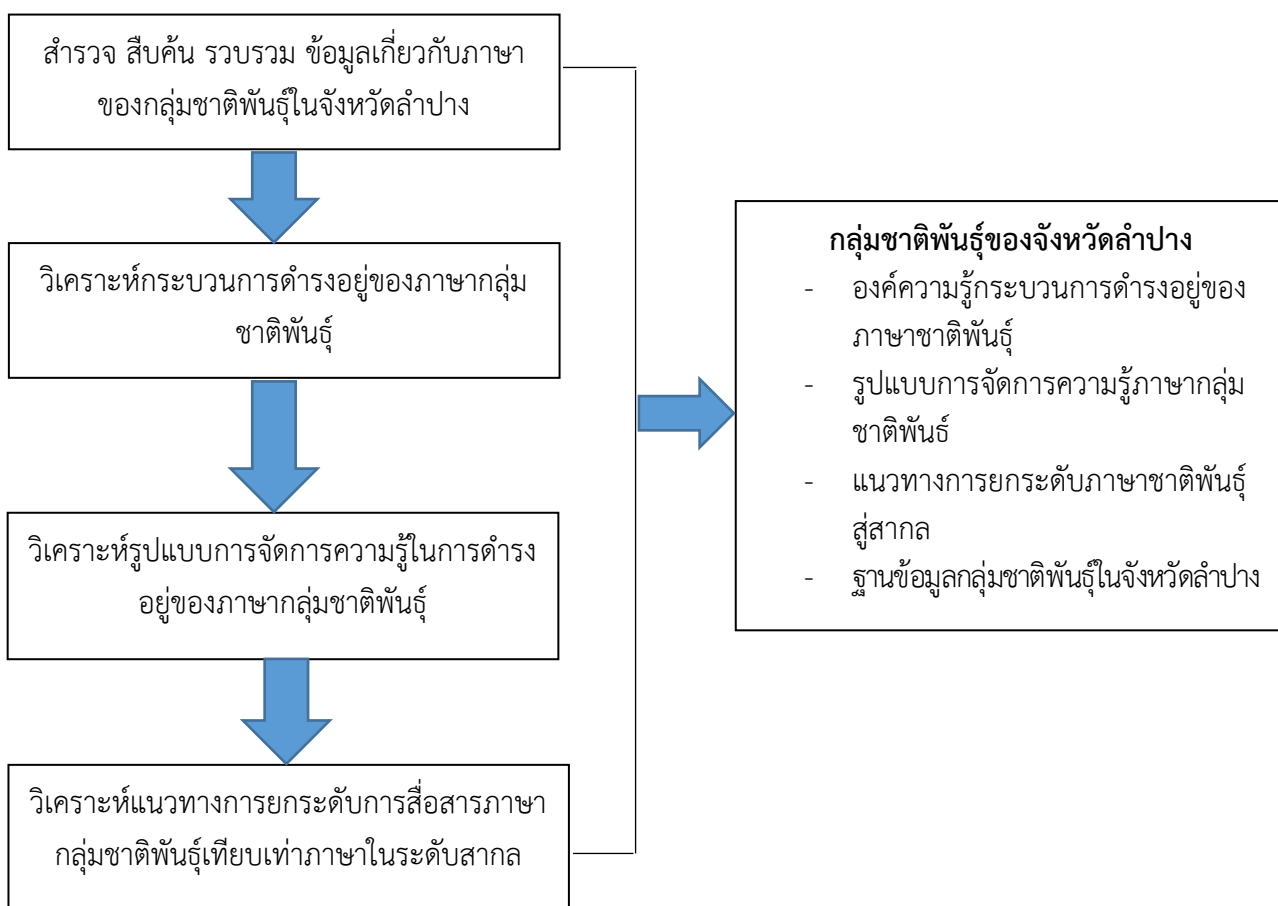
2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม ถ้ามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ นักวิชาการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ใน
การดำรงอยู่ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ และประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ของจังหวัดลำปาง

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรที่
ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เด็กและเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ นักวิชาการ
ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ และประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ของ
จังหวัดลำปาง จำนวน 6 อำเภอ

กรอบการวิจัย

การจัดการความรู้ในการดำรงรักษาของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง
แสดงกระบวนการของกรอบวิจัย ดังนี้ โปรดดูแผนภูมิ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำรงรักษาของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง
2. ได้วิธีจัดการความรู้ในการดำรงรักษาของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ของจังหวัดลำปาง
3. ได้แนวทางในการยกระดับการสื่อสารของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากล

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

1. สรุปผลการศึกษาเชิงปริมาณ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 2,512 ชุด จาก 6 อำเภอ และจากการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ข้อมูลส่วนตัวของผู้บอกภาษา สรุปผลการสำรวจ ดังนี้

เพศ เป็นเพศ หญิง จำนวน 1,361 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 1,146 คิดเป็นร้อยละ 45.6 และไม่ระบุเพศ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.2

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามมีช่วงอายุ 36-55 ปี จำนวน 1,040 คน คิดเป็นร้อยละ 41.4 รองลงมาช่วงอายุ 56-75 ปี จำนวน 812 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาช่วงอายุ 13-36 ปี จำนวน 501 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 และกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 75 ปีขึ้นไป จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 เป็นกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด

กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จำนวน 773 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ จำนวน 419 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน จำนวน 404 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เย้า จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 รองลงมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8 รองลงมาเป็นชาติพันธุ์คนไทย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 รองลงมาไม่ระบุกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดคือกลุ่มชาติพันธุ์คนเมือง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีอายุ 36-55 ปี จำนวน 1,049 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาอายุ 13-35 ปี จำนวน 770 คน คิดเป็นร้อยละ 30.7 รองลงมาอายุ 56-75 ปี จำนวน 551 คน คิดเป็นร้อยละ 21.9 และไม่ระบุระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7

ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในชุมชน ใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 61.1 รองลงมาใช้ภาษาคำเมือง คิดเป็นร้อยละ 21.6 และภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชนที่น้อยที่สุดคือภาษาไทยกลาง คิดเป็น 17.3

ความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสามารถใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการสื่อสาร โดยคิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาใช้ภาษาคำเมือง ร้อยละ 26 และใช้ภาษาไทยกลางน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26

การสื่อสารด้วยภาษาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ใช้ภาษาชาติพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 45.7 รองลงมาใช้ภาษาคำเมือง คิดเป็นร้อยละ 33.2 รองลงมาใช้ภาษาไทยกลาง คิดเป็นร้อยละ 21.1 และใช้ภาษาอื่น ๆ ร้อยละ 0.02

การสื่อสารด้วยภาษากับบุคคลอื่น ผู้ตอบแบบสอบถามสื่อสารด้วยภาษาคำเมือง คิดเป็นร้อยละ 37.2 และรองลงมาคือภาษาชาติพันธุ์ ร้อยละ 36 ส่วนภาษาไทยกลางผู้ตอบแบบสอบถามสื่อสารกับบุคคลอื่นคิดเป็นร้อยละ 26.7 และสื่อสารด้วยภาษาอื่น ๆ ร้อยละ 0.02

การสอนภาษาให้ลูกหลานในชุมชน โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามสอนลูกหลานพูดภาษาชาติพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 38.4 รองลงมาสอนให้พูดคำเมืองร้อยละ 34.1 และสอนให้พูดภาษาไทยกลางและภาษาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 27.2 และ 0.2 ตามลำดับ

การมีส่วนช่วยในการดำรงภาษาชาติพันธุ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการสนทนากับคนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และรองลงมา คือ การสอนภาษาชาติพันธุ์ให้กับลูกหลานในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29 ส่วนการใช้ภาษาชาติพันธุ์ของกลุ่มตนเองกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คิดเป็น 21.7 และการอนุรักษ์ภาษาด้วยการเผยแพร่ภาษาให้คนนอกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ส่วนการมีส่วนช่วยดำรงภาษาของชาติพันธุ์ด้วยวิธีอื่น ๆ นั้น คิดเป็นร้อยละ 0.1

ระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์

จากการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 15 ปัจจัยทั้งหมด 6 อำเภอของจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งหมดในแต่ละปัจจัยสามารถจำแนกการแปลผลของแต่ละอำเภอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจัย	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด
1. ใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการสื่อสาร	อำเภอเสริมงาม อำเภอแจ้ห่ม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน และอำเภอวังเหนือ		
2. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
3. ใช้ภาษาของตนเองในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
4. ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสนทนา		อำเภองาว อำเภอเสริมงาม อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอวังเหนือ	อำเภอแจ้ห่ม	
5. เห็นความสำคัญของภาษาชาติพันธุ์	อำเภอเสริมงาม อำเภอแจ้ห่ม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน และอำเภอวังเหนือ		
6. คิดว่าภาษาชาติพันธุ์ควรรักษาสืบต่อไป	อำเภอเสริมงาม อำเภอแจ้ห่ม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน และอำเภอวังเหนือ		
7. คิดว่าในชุมชนควรมีการจัดกลุ่มเพื่อสอนภาษาชาติพันธุ์ให้กับคนรุ่นใหม่	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		

ตารางที่ 1 (ต่อ) การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจัย	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด
8. มีความภูมิใจในภาษาของตนเอง	อำเภอเสริมงาม อำเภอแจ้ห่ม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอวังเหนือ		
9. ยินดีร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเผยแพร่ภาษาของตนเอง	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
10. คิดว่าคนรุ่นใหม่ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนเองให้ถูกต้อง		อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอวังเหนือ	อำเภอแจ้ห่ม	อำเภอเสริมงาม
11. คิดว่าคนรุ่นใหม่ควรเรียนรู้ภาษาชาติพันธุ์ของตนเองและชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
12. ยินดีให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาของตนเองเมื่อมีผู้ต้องการมาเรียนรู้ภาษาของท่าน	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
13. เห็นว่าภาษาชาติพันธุ์มีส่วนในการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์	อำเภอเสริมงาม อำเภอแจ้ห่ม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน และอำเภอวังเหนือ		
14. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาศึกษาวิจัยภาษาของท่าน	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		
15. ในยุคปัจจุบันท่านเห็นว่าควรมีการเผยแพร่ภาษาของตนเอง	อำเภอเสริมงาม	อำเภองาว อำเภอแม่ทะ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ		

2. สรุปผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

การจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ของจังหวัดลำปาง เพื่อให้ดำรงและสามารถยกระดับการสื่อสารภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการบริหารจัดการและผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

การดำรงอยู่ของภาษาชาติพันธุ์ โดยใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวันให้เป็นปกติวิสัย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของภาษาคือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบันทึกเป็นเอกสารตำรา สำหรับเป็นเครื่องมือสำหรับผู้สนใจและเป็นเอกสารสำคัญสำหรับเยาวชนรุ่นหลัง อย่างไรก็ตามมีผู้ให้สัมภาษณ์ตระหนักถึงการสร้างความภาคภูมิใจของผู้ใช้ภาษาชาติพันธุ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์รุ่นหลัง ๆ เกิดความเขินอายในรากเหง้าของตัวเองไม่กล้าใช้ภาษาชาติพันธุ์ในการสื่อสาร

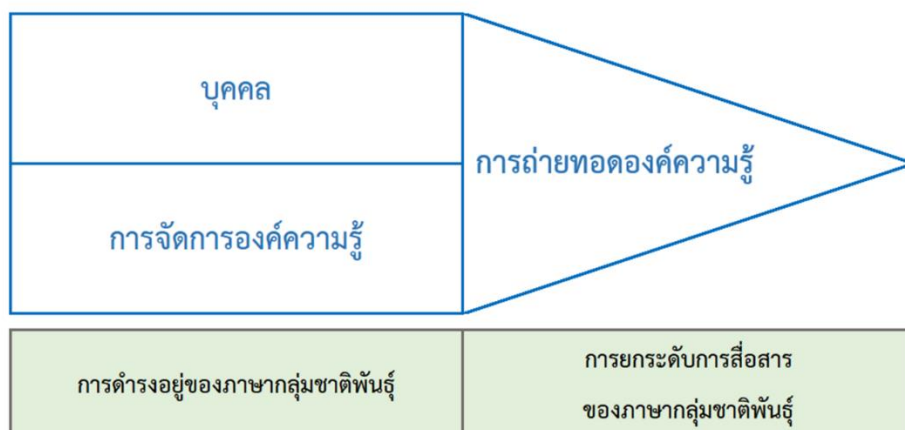
การดำรงอยู่ของภาษาจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของชาติพันธุ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของภาษาด้วยการส่งเสริมและจัดกิจกรรมประเพณีที่สำคัญ ๆ ของชาติพันธุ์ด้วย

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว การปรับตัวของคนในชุมชนก็ย่อมปรับตัวตาม ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นแรงผลักดันที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงส่งผลให้อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดการเปลี่ยนแปลงและอาจสูญสลายไปในไม่ช้า ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมที่ควรจะเป็นนั้นไม่เพียงพอแต่ให้เจ้าของภาษาเป็นผู้ยืนหยัดเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีบทบาทในการดำรงไว้และรักษาอัตลักษณ์ที่แตกต่างไว้ด้วย

การยกระดับการสื่อสารของภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้ภาษาชาติพันธุ์อย่างมีหลักการ เช่น การนำหลักสูตรภาษาชาติพันธุ์เป็นหนึ่งในวิชาเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอด รวมถึงการถ่ายทอดให้บุคคลภายนอกได้ศึกษาด้วย นอกจากนี้การนำสื่อโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดภาษาเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถยกระดับการสื่อสารภาษาชาติพันธุ์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และยังเป็นเครื่องมือที่สามารถบันทึกหลักภาษาที่นอกเหนือจากตำราทั่วไปด้วย

สำหรับการยกระดับการสื่อสารภาษาชาติพันธุ์ ยังมีการเสนอให้มีโครงการถ่ายทอดภาษาสำหรับชาติพันธุ์เองและผู้สนใจภายนอก เช่น การจัดสัมมนาเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนที่ไม่ได้เกิดความรู้สึกแตกต่างจากภาษาอื่นที่ใช้สนทนากัน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่และการยกระดับของภาษาชาติพันธุ์ที่สำคัญ คือ 1. บุคคล 2. การจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ 3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ โปรดยุทธศาสตร์ ดังนี้

บุคคล เกิดความภาคภูมิใจและยอมรับในอัตลักษณ์ด้านภาษาและวัฒนธรรมของตน มีการใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนเป็นปกติวิสัย การปลูกฝังการใช้ภาษาโดยผู้มีอิทธิพลทางความคิด เช่น ผู้นำชุมชนและครู บทบาทของหน่วยงานรัฐในการช่วยอนุรักษ์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดการองค์ความรู้ ด้วยการบันทึกหลักภาษาอย่างเป็นระบบ การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย หลักสูตรภาษาชาติพันธุ์ในหลักสูตรพื้นฐานและใช้เทคโนโลยีจัดการองค์ความรู้รวมถึงการบันทึกเพื่อถ่ายทอดการเข้าถึง

การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยสื่อสารภาษาชาติพันธุ์ให้เป็นภาษาหลักสำหรับการสนทนาในชุมชนอย่างเข้มแข็ง, สนับสนุนการศึกษาภาษาชาติพันธุ์ในโรงเรียนหรือโครงการสัมมนาเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และใช้เทคโนโลยีและโซเซียลมีเดียเพื่อการถ่ายทอดและเข้าถึงองค์ความรู้

ความคิดเห็นของวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

การบริหารจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์ในศตวรรษที่ 21 ในทัศนะของวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง ได้ตระหนักถึงการยอมรับความแตกต่างหลากหลายของภาษา วัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ (Multi-Culturalism) เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนในท้องถิ่นเพื่อการคงอยู่ การจัดทำสื่อการเรียนรู้ หนังสือบทเรียนที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสะดวกสำหรับผู้เรียนและผู้สนใจ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาของตนภายในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อไม่ให้เกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) เช่น การจัดประกวดสุนทรพจน์ด้วยภาษากลุ่มชาติพันธุ์ การจัดการเล่นสันทนาการโดยใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเพิ่มทักษะการใช้ภาษาของเด็กและเยาวชน ถือว่าเป็นการใช้ Soft-Power ในการคงไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้กิจกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือ

ส่วนแนวทางการยกระดับการสื่อสารของภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เทียบเท่าภาษาในระดับสากลนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากตำราที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาในโรงเรียนและการเรียนการสอนแบบพหุภาษา รวมถึงการใช้ภาษาที่เป็นลายลักษณ์อักษรในชุมชนเพื่อความคุ้นชิน นอกจากนี้ต้องยกระดับการสื่อสารผ่านสื่อสารสนเทศให้เป็นที่ยุ่จกอย่างแพร่หลาย เช่น การทำ infographic การทำวิดีโอสอนภาษากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเผยแพร่ในโซเซียลมีเดียที่หลากหลาย เพื่อสะดวกต่อการศึกษาสำหรับชนรุ่นหลังและบุคคลภายนอกที่สนใจ

อภิปรายผล

การจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์

รูปแบบการจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์

มีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ศึกษา โดยจำแนกรายอำเภอ ดังนี้

อำเภอฮ้าง มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน การสืบทอดและเอกลักษณ์ทางด้านภาษาจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงการสอนให้ลูกหลานมีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป เนื่องจากเล็งเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม จากการสำรวจความคิดเห็นของประชากร ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวของอำเภอฮ้างนี้มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทธาภรณ์ ตาลกุล (2559) เรื่องการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร เกี่ยวกับทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาถิ่นของตนเอง รวมถึงมีความสามารถในการถ่ายทอดภาษาถิ่น อาทิ การอบรมสั่งสอน การสื่อสารในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ยังพบว่าในอำเภอฮ้างยังมีแนวคิดการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างด้านภาษา ซึ่งเป็นนัยยะหนึ่งของการทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษาชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่าง และทำให้เกิดการยอมรับในความแตกต่าง ลดทอนการแบ่งปฏิสันภาษา ถือเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการถดถอยของการใช้ภาษาอีกนัยยะหนึ่ง ซึ่งการศึกษางานวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา (2554) “โครงการมิติทางสังคม การเมืองของการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น” ได้กล่าวถึงเรื่องการที่เด็กและเยาวชนไม่ยอมพูดภาษาของตน เกิดความอับอาย ไม่ให้ความสำคัญ นั่นถือว่าการไม่ยอมรับถึงความแตกต่างของภาษา โดยเฉพาะภาษาของชาติพันธุ์ของตน

อำเภอเสริมงาม การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายพบว่า ในพื้นที่จะให้ความสำคัญกับการสนทนาด้วยภาษาชาติพันธุ์เป็นหลัก ความสอดคล้องนี้มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของ สุทธาภรณ์ ตาลกุล (2559) ได้กล่าวถึงเรื่องของความสามารถของคนในชุมชนในการถ่ายทอดภาษาถิ่นผ่านระบบสังคม เช่น การใช้ภาษาถิ่นในการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือผ่านตัวบุคคล พิธีกร ในงานสำคัญของชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาในพื้นที่อำเภอเสริมงามยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษาควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการศึกษาของ มาชะ ชิตตะสังคะ (2553) วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ยังมีความเกี่ยวข้องและขยายความถึงการขัดเกลาของสถาบันในสังคม เช่น สถาบันครอบครัว ที่มีบทบาทในการขัดเกลาและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาเพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม มาชะ ชิตตะสังคะ ได้ศึกษาพบประเด็นขัดแย้งเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา พบว่า ครู ผู้ซึ่งไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาชาติพันธุ์ ทว่ามีอิทธิพลทางความคิดต่อนักเรียนที่เป็นชาติพันธุ์ ทำให้การสื่อสารด้วยภาษามีข้อจำกัด จึงทำให้การใช้ภาษาชาติพันธุ์ถูกลดความสำคัญลงในสถาบันการศึกษา

อำเภอแม่ทะ การสำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่พบว่ากลุ่มประชากรที่ใช้ภาษาชาติพันธุ์ให้ความสำคัญกับการใช้และการอนุรักษ์ภาษาเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธาภรณ์ ตาลกุล (2559) และ มาชะ ชิตตะสังคะ (2553) เกี่ยวกับความสามารถในการถ่ายทอดการใช้ภาษาและการขัดเกลาของครอบครัวผ่านการใช้ภาษาชาติพันธุ์ ทั้งนี้การศึกษาในพื้นที่อำเภอแม่ทะนั้นสามารถขยายผลทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาชาติพันธุ์ของตน และไม่เกิดความรู้สึกด้อยค่าในอัตลักษณ์ที่แตกต่าง

อำเภอเมืองปาน การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในพื้นที่อำเภอเมืองปานได้ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างจากอำเภออื่น ๆ เนื่องจากให้ความสำคัญกับบทบาทของคนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญในการศึกษา สืบทอด รวมถึงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษา ประเพณีของชาติพันธุ์ให้กับบุคคลภายนอกได้ศึกษา จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำองค์ความรู้นั้นไปต่อยอดขยายผลให้ดำรงอยู่สืบไป การศึกษาในพื้นที่อำเภอเมืองปานมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ อิสระ ชูศรี (2553) เรื่อง “การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหาของปาล่าสัตว์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน: กลุ่มมานิ (ชาไก), มลาบรี (ตองเหลือง) และมอเกล็น” โดยการสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ท้องถิ่น รวมถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทของนักวิชาการรุ่นใหม่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้นั้นไปขยายผล เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูภาษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้การศึกษาในพื้นที่เมืองปานยังพบว่า การจัดการความรู้ในการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์นั้นยังต้องการเปิดชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนภาษาและความเป็นอยู่ ซึ่งการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริรัตน์ ชูพันธุ์ (2560) ศึกษาความหลากหลายทางภาษาและการสัมผัสภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลง การรับอิทธิพลทางภาษาทำให้เกิดลักษณะบางประการร่วมกัน

อำเภอแจ้ห่ม ความเห็นจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ยังต้องการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ด้วยการสอนเผยแพร่ให้ลูกหลาน เพื่อให้รุ่นลูกหลานสืบทอดต่อไป นอกจากนี้การอนุรักษ์ภาษาแล้ว ยังให้ความสำคัญไม่ต่างกัน คือ การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของชนเผ่า ซึ่งการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับการศึกษาของ อิสระ ชูศรี (2553) เรื่อง “การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหาของปาล่าสัตว์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน: กลุ่มมานิ (ชาไก), มลาบรี (ตองเหลือง) และมอเกล็น” โดยให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ให้มีทัศนคติและเห็นคุณค่าของความรู้ท้องถิ่น รวมถึงภาษาด้วย

อำเภอวังเหนือ การศึกษาความคิดเห็นของประชากรในอำเภอวังเหนือมีความสอดคล้องกับอำเภออื่น ๆ ที่กล่าวมา ทว่าประเด็นเพิ่มเติมของอำเภอวังเหนือ นอกจากต้องการอนุรักษ์ภาษาและการถ่ายทอดสู่ลูกหลานแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมของชนเผ่าทุกชนเผ่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่ต้องการสืบทอดภาษา แต่ยังคงสืบทอดวิถีชีวิตผ่านกิจกรรมที่ต้องการจัดขึ้นเพื่อเผยแพร่สู่บุคคลภายนอกให้เป็นที่รู้จัก มีนัยยะ

คือการสร้างความภาคภูมิใจในความแตกต่างของอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประเด็นดังกล่าวเกิดความย้อนแย้งกับการศึกษาของ ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา (2554) “โครงการมิติทางสังคม การเมืองของการฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่พบว่า ในกลุ่มเด็กและเยาวชนไม่ยอมพูดภาษาของตน เกิดความรู้สึกอายที่จะสื่อสารด้วยภาษาชาติพันธุ์ของตัวเอง รวมทั้งไม่ให้ความสำคัญแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันก็ตาม เนื่องจากปัจจัยด้านกระบวนการการศึกษาในโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ศึกษาความคิดเห็นในอำเภอวังเหนือยังมีความสอดคล้องกับหลายพื้นที่ที่ศึกษาในจังหวัดลำปาง และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อิสระ ชูศรี ที่ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ความรู้ท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นที่กว้างกว่าการดำรงอยู่ของภาษาอีกด้วย

การส่งเสริมของชุมชน องค์กรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐในการดำรงอยู่ของกลุ่มภาษาชาติพันธุ์

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มประชากรในพื้นที่ทั้งหมด 6 อำเภอ พบว่ายังต้องการอนุรักษ์ภาษารวมถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ต้องการการช่วยเหลือและความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐเพื่อผลักดันให้เกิดการดำรงอยู่ของภาษาและวัฒนธรรมอื่น ๆ ต่อไป เช่น การส่งเสริมสินค้าการยกระดับคุณภาพชีวิต การส่งเสริมการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยน การผลักดันการสร้างแหล่งท่องเที่ยวและที่พักอาศัยใหม่ การพัฒนาปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน การเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรม การเผยแพร่ประเพณีสำคัญของชาติพันธุ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น

การสรุปผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไม่เพียงแต่ต้องการให้อนุรักษ์และดำรงคงอยู่ไว้ซึ่งภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องการให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือปัจจัยด้านความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ การคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและภาษาซึ่งเกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย การศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของ อิสระ ชูศรี (2553) เรื่อง “การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหาของปาลาสัตว์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาโดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน: กลุ่มมานิ (ชาไก), มลาบรี (ตองเหลือง) และมอเกลิน” ที่ชุมชนเจ้าของภาษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการไปพร้อมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโลก 8 ประการ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในการสื่อสารให้เทียบเท่ากับภาษาถิ่นเหนือ

1. สำหรับภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นภาษาที่เฉพาะมากกว่าภาษาถิ่นเหนือ แนวทางในการส่งเสริมให้เท่ากัน ต้องมีการประชาสัมพันธ์จัดทำสื่อการเรียนรู้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์
2. สอดแทรกการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนผ่านด้านต่าง ๆ เช่น 1. การศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กเยาวชนในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น หนังสือบทเรียนพื้นฐานภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน 2. กิจกรรมการเล่น เช่น การดัดแปลงเกมสันทนาการที่ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยเป็นการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์
3. สร้างคลิปวิดีโอ สอนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์หรือ infographic ในเพจ Facebook เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
4. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเผยแพร่และให้ความรู้รวมทั้งอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีเจ้าของภาษาและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ริเริ่มและดูแล
5. จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ในชุมชน ให้มีการสื่อสารมากขึ้นเด็กและเยาวชนจะได้ไม่ลืมรากเหง้าและภาษาถิ่นของตัวเอง
6. ส่งเสริมและสนับสนุนรวมถึงรณรงค์ปลูกฝังให้ชาวชาติพันธุ์รุ่นใหม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของชาติพันธุ์ของตนเองก่อน แล้วจึงเริ่มปลูกฝังให้เจ้าของภาษาพูดคุยกัน ภายในชาติพันธุ์ของตนเองให้เป็นเอกลักษณ์

เฉพาะถิ่น จากนั้นจึงเริ่มเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบของสื่อประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้มาเรียนรู้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงเปิดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้คนต่างถิ่นที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้

7. สร้างโอกาสในการเรียนรู้ผ่านการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงความจริงโดยนำมาใช้เป็นคำศัพท์ในชีวิตประจำวันให้คุ้นชิน เช่น ของกิน ของใช้ ในชีวิตประจำวัน หรือใช้ในการติดต่อ

8. ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบพหุภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารได้หลายภาษาและภาษากลุ่มชาติพันธุ์จะได้เรียนรู้ในห้องเรียน สื่อสารกันด้วยภาษากลุ่มชาติพันธุ์

แนวทางการใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์สื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผล

1. ใช้ภาษากายหรือท่าทางในการสื่อสารเบื้องต้น เมื่อเข้าใจและสามารถสื่อสารกันแล้วจะสามารถพัฒนาสู่การสื่อสารแบบอวัจนภาษา

2. การสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต้องใช้ภาษาของตนเองในการสื่อสารให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้คุ้นเคยและรู้จักความหมายของแต่ละภาษา

3. จัดการประชุมหารือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อกำหนดการใช้ภาษากลางของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิจารณาคัดเลือกจากภาษากลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่แล้ว แล้วนำมาเป็นสื่อกลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

4. ฝึกใช้บ่อย ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยจัดกิจกรรมให้มีการสื่อสาร เสวนา เพลง คลิป สันทนาการ เชื่อมสัมพันธ์เพื่อสื่อสารภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เน้นกิจกรรมประจำวัน

5. ต้องใช้เป็นประจำเพราะภาษามีความลื่นไหลอยู่ตลอดเวลาสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา ดังนั้นการใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์สื่อสารระหว่างกันจึงควรต้องใช้เป็นประจำและสม่ำเสมอ

6. ส่งเสริมการเรียนรู้ ทำบันทึกหลักฐาน องค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ ให้เด็ก เยาวชน ได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

7. ใช้ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ในการสื่อสารกับคนส่วนใหญ่ในสังคม เพื่อให้เกิดความคุ้นชิน

8. การเรียนรู้ความแตกต่างด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย

การนำองค์ความรู้ที่ได้ นำไปต่อยอดเพื่อสร้างคุณค่า (Values) และสร้างมูลค่า (Prices) โดยใช้ภาษาเป็นฐาน กล่าวคือการส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่าง (Unique) ในท้องถิ่นให้โดดเด่นและเป็นที่รู้จักผ่านการถ่ายทอดภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งนี้การตระหนักรู้ถึงการคงอยู่หรือการดำรงอยู่ของสิ่งเหล่านั้นจะสร้างมูลค่าให้กับชุมชนได้ จึงนำไปสู่การต่อยอดในอัตลักษณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์มีอยู่และเป็นอยู่ และจะยิ่งเกิดความรู้สึกหวงแหนและอนุรักษ์ไว้ การสร้างคุณค่าและมูลค่าจากภาษาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ สืบทอดและการถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านเทศกาลสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์และส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์โดยการสร้างเรื่องราว (Stories) ของผลิตภัณฑ์ภายใต้ความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

ทั้งนี้การส่งเสริมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ความแตกต่างที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์เอง และยังสามารถลดอัตราการย้ายถิ่นฐานและเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ระดับท้องถิ่น

ควรมีการส่งเสริมแสดงอัตลักษณ์โดยหน่วยงานของรัฐและการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของการดำรงอยู่ของทุกสังคม รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ การส่งเสริมวัฒนธรรม โดยชาดระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานนั้นจึงเป็นไปได้ยาก จากการสำรวจพบว่าชาวบ้านยังไม่ได้รับบริการที่ดี อย่างเพียงพอ จึงเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาระบบโครงสร้างและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

ควรส่งเสริมการตระหนักรู้ให้กับผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการโน้มน้าวและจูงใจคนในชุมชน รวมถึงบทบาทของนักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ รวมถึงผู้มีบทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการยกระดับ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ให้กระตุ้นการสร้างรายได้และต่อยอดจากองค์ความรู้ของชุมชนและควรส่งเสริมการร่วมมือ ระหว่างชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด วิธีการของการธำรงรักษาของภาษากลุ่มชาติพันธุ์

2. ระดับประเทศ

ควรสร้างความตระหนักถึงความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการยอมรับและลดการ กลืนกลายทางวัฒนธรรม

ควรดำรงไว้ซึ่งความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมด้วยหลักสูตรการเรียนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับ พื้นที่ รัฐไม่ควรกำหนดหลักสูตรหรือมาตรฐานการศึกษาที่ตายตัว

ควรจัดให้มีทุนการศึกษาและการศึกษานอกชั้นเรียนอย่างมีระบบ เนื่องจากการศึกษาที่นอกเหนือจาก หลักสูตรบังคับและสำหรับบุคคลภายนอกที่สนใจ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละช่วงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทาง ในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น ด้านการดำรงอยู่ของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวทางการพัฒนา ต่อยอด และส่งเสริมในแต่ละพื้นที่

ควรศึกษาบริบททางภูมิศาสตร์ สำหรับเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและแนวทางการ ส่งเสริมสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของหน่วยงานรัฐ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2558). แผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

(พ.ศ.2558 – 2560). กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง.

มาฆะ ชิตตะสังคะ. (2553). วัฒนธรรมและภาษาสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.

เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สถาบันวิจัยและพัฒนา.

ศิริรัตน์ ชูพันธ์. (2560). ความหลากหลายทางภาษาและการสัมผัสภาษา ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Language Diversity and Language Contact in Southeast Asia). สุราษฎร์ธานี: คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา. (2554). รายงานศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา ประจำปี พ.ศ. 2552-2554.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา

สุทธาภรณ์ ตาลกุล. (2559). บทความวิจัยการสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร.

สุโขทัย: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อิสระ ชูศรี. (2553). การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนพาของปาล่าสัตว์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนา
โดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นฐาน: กลุ่มมานิ (ชาไก), มลาบรี (ตองเหลือง) และมอเกล็น. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ภาษาอังกฤษ

William A. Smalley. Linguistic Diversity and National Unity. The University of Chicago Press Chicago and London.
Printed in the United States of America, 1994.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. สถานการณ์ทางภาษาไทยกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2563
จาก <https://prachatai.com/journal/2007/09/14124>.